

TILSYNSRÅDET FOR KRIMINALOMSORGEN

TILSYNSRAPPORT

Troms og Finnmark friomsorgskontor

17. juni og 5. august 2025

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	3
1.1. Tilsynsrådet for kriminalomsorgen	3
1.2. Gjennomføring av tilsynet.....	3
2. Tilsynsrådets vurderinger	4
2.1. Om Troms og Finnmark friomsorg og domfelte.....	4
2.2. Soning med elektronisk kontroll (fotlenke)	5
2.3. Reisetid og geografiske avstander	6
2.4. Forebygging av selvdrap og selvskading	6
3. Tilsynsrådets anbefalinger	7
4. Tilbakemelding og oppfølging	7

1. Innledning

1.1. Tilsynsrådet for kriminalomsorgen

Det nye nasjonale Tilsynsrådet for kriminalomsorgen ble etablert fra 1. januar 2025.¹ Tilsynsrådet er uavhengig i sitt arbeid og kan ikke instrueres om lovtolkning eller skjønnsutøvelse. Tilsynsrådet består av en fast ledelse på tre personer: Verna Rege Nilssen, Oddvar Thorbjørnsen Faltin og Tonje Lilaas Larsen. Den lokale forankringen er videreført gjennom Tilsynsrådets fylkesbaserte sammensetning med lokale medlemmer. Sivilrettsforvaltningen har oppgave som sekretariat for Tilsynsrådet.

Tilsynsrådet skal føre tilsyn med at personer som er innsatt i kriminalomsorgens institusjoner, behandles i samsvar med gjeldende rett og at deres velferd ivaretas. Tilsynsrådet skal også føre tilsyn med at personer som gjennomfører varetekt eller straff utenfor institusjon, behandles i samsvar med gjeldende rett.

Tilsynsrådet kan ta opp saker av eget tiltak eller etter henvendelse fra innsatte, domfelte, siktede, botlagte, pårørende eller ansatte.

Ved hvert tilsynsbesøk i kriminalomsorgens institusjoner skal minst to medlemmer av Tilsynsrådet delta, så langt mulig én fra ledelsen. Tilsynsbesøket kan varsles på forhånd eller være uanmeldte. Domfelte og innsatte har rett til å kommunisere fortrolig med Tilsynsrådet og sekretariatet.²

Tilsynsrådet og sekretariatet har taushetsplikt etter forvaltningsloven. Taushetsplikten omfatter også forhold av betydning for sikkerheten i kriminalomsorgens institusjoner eller for gjennomføringen av straff utenfor fengsel.³

Det skal skrives en tilsynsrapport etter hvert tilsyn.⁴

1.2. Gjennomføring av tilsynet

Tirsdag 17. juni 2025 kl. 14:00 var Tilsynsrådet på stedlig tilsyn ved kontoret til Troms og Finnmark friomsorg avdeling Hammerfest. Tirsdag 5. august 2025 kl. 09:00 var Tilsynsrådet på stedlig tilsyn ved Troms og Finnmark friomsorg avdeling Tromsø.

Følgende personer deltok ved tilsynet i Hammerfest:

- Oddvar Thorbjørnsen Faltin (nestleder)
- Lisa Marie Hansen Nylund (lokalt medlem)

Følgende personer deltok ved tilsynet i Tromsø:

- Verna Rege Nilssen (leder)
- Vibeke Olsen (lokalt medlem)
- Lisa Marie Hansen Nylund (lokalt medlem)

Troms og Finnmark friomsorg avdeling Hammerfest ble varslet om tilsynsbesøket i brev 27. april 2025. Avdeling Tromsø ble varslet om tilsynsbesøket i brev 17. juni 2025. Det ble innhentet dokumentasjon i forkant og etterkant av begge tilsynsbesøk.

Det bemerkes at denne rapporten ikke er en full gjennomgang av hvordan domfelte, siktede og bøtelagte ivaretas ved Troms og Finnmark friomsorgskontor.

¹ Tilsynsrådet for kriminalomsorgen er opprettet i medhold av straffegjennomføringsloven kapittel 2 A, se Prop. 46 L (2022–2023). Tilsynsrådets ansvar og oppgaver er nærmere regulert i forskrift om tilsynsrådet for kriminalomsorgen.

² Straffegjennomføringsloven § 9 a.

³ Straffegjennomføringsloven § 9 c første ledd.

⁴ Forskrift om tilsynsrådet for kriminalomsorgen § 7.

Tilsynsbesøkene ble gjennomført med et møte med den lokale ledelsen for friomsorgen og en inspeksjon av kontorlokalene. Tilsynsrapporten er også basert på skriftlig og muntlig kommunikasjon Tilsynsrådet har hatt med brukere av Troms og Finnmark friomsorgskontor og mottatt dokumentasjon fra friomsorgskontoret.

Friomsorgskontorene bistod velvillig under gjennomføringen av besøket

2. Tilsynsrådets vurderinger

2.1. Om Troms og Finnmark friomsorg og domfelte

Troms og Finnmark friomsorg var delt inn i tre underavdelinger, i tillegg til hovedkontoret i Tromsø. Disse var avdeling Hammerfest, avdeling Harstad og avdeling Kirkenes.

Per 17. juni 2025 hadde avdeling Hammerfest 50 domfelte. Per 30. juni 2025 hadde avdeling Tromsø 56 brukere. Tabellen under viser fordelingen av domfelte friomsorgen har ansvaret for.⁵

Kategori	Antall brukere Hammerfest	Antall brukere Tromsø
Narkotikadom	5	6
Rusprogram	8	5
Bøtetjeneste	2	3
Elektronisk kontroll (fotlenke)	14	15
Løslatt fra forvaring m/vilkår	1	1
PEU (Egnethetsvurdering)	7	5
Prøveløslatelse m/vilkår	2	3
Samfunnsstraff	11	18

I perioden 27. april 2024 til 27. april 2025 har avdeling Hammerfest truffet ett vedtak om overføring til fengsel, seks vedtak om andre former for reaksjoner og gitt fem skriftlige irettesettelser.

I perioden 17. juni 2024 til 17. juni 2025 har avdeling Tromsø truffet tre vedtak om overføring til fengsel. Alle var begrunnet i brudd på rusforbudet under soning med elektronisk kontroll. Avdelingen har ilagt ni vedtak om andre former for reaksjoner og seks skriftlige irettesettelser.

Troms og Finnmark friomsorgskontor hadde en ungdomsansvarlig som var en del av et nettverk sammen med politiet, spesialisthelsetjenesten, NAV, skole og en SLT-koordinator⁶.

Tilsynsrådet er ikke kjent med hvor mange domfelte som friomsorgen har ansvaret for som er tilknyttet samisk kultur eller andre minoritetskulturer. Hammerfest oppga at de ikke hadde noen som snakket samisk eller hadde særlig kunnskap om samisk kultur, men at de arbeidet aktivt for kompetanseheving med kultur og annet gjennom samarbeid med Samisk nasjonal kompetansetjeneste SANKS.

⁵ Tall fra oversendt dokumentasjon i forbindelse med tilsyn.

⁶ En SLT-koordinator er bindeleddet mellom aktørene i samordningsmodellen «Samordning av Lokale rus- og kriminalitetsforebyggende Tiltak».

Tilsynsrådet ser positivt på dette, og anbefaler at Troms og Finnmark friomsorgskontor fortsetter arbeidet med å styrke kompetansen om samisk språk og kultur.

I avdeling Hammerfest ble enkeltmøter med domfelte gjennomført i en ytre sone, der dør til indre sone var låst. Det var kun en inn-/utgang til møterommet. Den ansatte satt nærmest døra, med mulighet for å trekke seg ut ved behov. Den domfelte måtte passere den ansatte hvis hen hadde et behov for å forlate rommet. Dette reduserte domfeltes mulighet til å ta kontroll over en situasjon før en emosjonell påkjenning eventuelt eskalerte til utagering.

Tilsynsrådet mener at dette legger et uforholdsmessig stort ansvar på domfelte for å roe ned situasjonen dersom det oppstår konflikt, fordi den ansatte ikke selv har mulighet til å forlate rommet om de opplever situasjonen som farlig. Tilsynsrådet anbefaler at avdeling Hammerfest arbeider for å anskaffe møterom med to utganger.

Tilsynsrådet anbefaler at Troms og Finnmark friomsorgskontor:

- fortsetter arbeidet med å styrke kompetansen om samisk språk og kultur.

Tilsynsrådet anbefaler at avdeling Hammerfest:

- arbeider for å anskaffe møterom med to utganger.

2.2. Soning med elektronisk kontroll (fotlenke)

Troms og Finnmark friomsorgskontor hadde en kapasitet på 32 lenker, og en utnyttelsesgrad på 79 prosent. Dette er under målet på 90 prosent. Troms og Finnmark friomsorgskontor begrunnet dette med at det ikke var kommet inn nok søknader om straffegjennomføring med elektronisk kontroll.

Antallet delgjennomføringer med elektronisk kontroll ble doblet fra 2023 til 2024. Troms og Finnmark friomsorgskontor mente en grunn til dette var samarbeidene med Tromsø fengsel og Vadsø fengsel og et forsterket arbeid med å identifisere aktuelle kandidater for soning med elektronisk kontroll.

Avdeling Hammerfest rapporterte at årsakene til at søknadene ble avslått hovedsakelig var domfeltes domskategori,⁷ nye straffbare forhold eller at domfelte ikke leverte de nødvendige dokumentene.

Avdeling Hammerfest formidlet at de oppfatter regelverket for brudd på vilkår om rusbruk under soning med elektronisk kontroll som rigid.⁸ Grunnen til dette er at nesten ethvert brudd i praksis vil medføre at den domfelte overføres til fengsel, og at det ikke er rom for at friomsorgen utøver skjønn om hva som er riktig form for reaksjon. Tilsynsrådet er enig i at friomsorgen, som er nærmere på den domfelte, burde ha større rom til å bestemme reaksjon ved brudd under soning med elektronisk kontroll.

⁷ Domfelte dømt for seksual- eller voldslovbrudd kan ikke innvilges soning med elektronisk kontroll. Dette gjelder også i noen tilfeller for mindre voldslovbrudd, jf. forskrift om straffegjennomføring § 7-2 fjerde ledd.

⁸ Domfelte skal overføres til fengsel dersom vedkommende er «påvirket av rusmidler, bedøvelsesmidler, hormonpreparater eller andre kjemiske stoffer som ikke er lovlig foreskrevet eller avtalt med kriminalomsorgen [eller] dersom domfelte nekter å medvirke til at det blir tatt utåndings-, urin- eller blodprøve, med mindre det er medisinske eller andre tungtveiende grunner for dette». jf. Retningslinjer til straffegjennomføringsloven punkt 16a 6.1. andre avsnitt.

Troms og Finnmark friomsorgskontor ga uttrykk for at de ikke har oversikt over personer som er hjemmehørende i sin region, men som soner i fengsler i andre regioner. Tilsynsrådet anbefaler at friomsorgskontoret arbeider for å styrke samhandlingen rundt dette.

Tilsynsrådet vurderer at Troms og Finnmark friomsorgskontor bør bygge videre på samarbeidet med Tromsø og Vadsø fengsel for å øke antall domfelte som gjennomfører deler av straffen med elektronisk kontroll.

Tilsynsrådet anbefaler at Troms og Finnmark friomsorgskontor:

- arbeider for å styrke samhandlingen rundt oversikt over personer som er hjemmehørende i sin region, men soner i fengsel i andre regioner.
- bygger videre på samarbeidet med Tromsø og Vadsø fengsel for å øke antall domfelte som gjennomfører deler av straffen med elektronisk kontroll.

2.3. Reisetid og geografiske avstander

Domfelte som soner med fotlenke har i utgangspunktet syv timer permisjon hver uke.⁹ Avdeling Hammerfest erfarte at regelverket rundt de ukentlige korttidspermisjonene på syv timer var lite fleksibelt, og at mye av permisjonstiden ble brukt til reising på grunn av lange avstander i Troms, og særlig Finnmark.

Tilsynsrådet anbefaler at Troms og Finnmark friomsorg arbeider for å gjøre permisjonsregelverket mer fleksibelt slik at permisjonstiden strekker til et meningsfylt innhold.

Dersom de innsatte måtte møte for samtaler med friomsorgen, for eksempel som en del av gjennomføring av samfunnsstraff, ble ikke reisetida regnet som en del av gjennomføringen av straffen.

Tilsynsrådet anbefaler at Troms og Finnmark friomsorg arbeider for å gjøre regelverket for gjennomføring av samfunnsstraff mer fleksibelt i forhold til reisetid.

Friomsorgen dekket reise- og bokostnader for domfelte som må reise for å delta på obligatorisk kurs om ruspåvirket kjøring.

Avdeling Hammerfest oppga at de lange avstandene medførte at flere av ruskontrollene og hjemmebesøkene ble gjennomført over skjerm.

Tilsynsrådet anbefaler at Troms og Finnmark friomsorgskontor:

- arbeider for å gjøre permisjonsregelverket mer fleksibelt med tanke på reisetid.
- arbeider for å gjøre regelverket for gjennomføring av samfunnsstraff mer fleksibelt med tanke på reisetid.

2.4. Forebygging av selvdrap og selvskading

Domfelte kan ha forhøyet risiko for selvskading og selvdrap også når de soner utenfor fengsel. Avdeling Hammerfest opplyste at de ikke hadde erfaring med domfelte som selvskader, men at de erfarte at de ikke fikk tilstrekkelig informasjon fra fengslene om domfelles selvdraprisiko når de ble overført til delgjennomføring med elektronisk kontroll.

⁹ Kriminalomsorgsdirektoratet, retningslinjer til straffegjennomføringsloven, punkt 16a 5.2.1.

Tilsynsrådet vurderer at Troms og Finnmark friomsorg bør ha rutiner for å kartlegge selvdropsfare, enten dette gjøres av friomsorgen selv eller i samarbeid med fengslene.

Tilsynsrådet anbefaler at Troms og Finnmark friomsorgskontor:

- har rutiner for å kartlegge selvdropsfare.

3. Tilsynsrådets anbefalinger

Våre anbefalinger og punkter vi ønsker tilbakemelding på gjentas her:

Tilsynsrådet anbefaler at Troms og Finnmark friomsorgskontor:

- fortsetter arbeidet med å styrke kompetansen om samisk språk og kultur.
- arbeider for å styrke samhandlingen rundt oversikt over personer som er hjemmehørende i sin region, men soner i fengsel i andre regioner.
- bygger videre på samarbeidet med Tromsø og Vadsø fengsel for å øke antall domfelte som gjennomfører deler av straffen med elektronisk kontroll.
- arbeider for å gjøre permisjonsregelverket mer fleksibelt med tanke på reisetid.
- arbeider for å gjøre regelverket for gjennomføring av samfunnsstraff mer fleksibelt med tanke på reisetid
- har rutiner for å kartlegge selvdropsfare.

Tilsynsrådet anbefaler avdeling Hammerfest å:

- arbeider for å anskaffe møterom med to utganger.

4. Tilbakemelding og oppfølging

Troms og Finnmark friomsorgskontor avdeling Tromsø og avdeling Hammerfest har fått mulighet til å kommentere faktaopplysningene i rapporten innen 7. november 2025. Friomsorgskontorene er også bedt om å redegjøre for sin oppfølging av rapportens anbefalinger innen 8. desember 2025, som vil publiseres sammen med tilsynsrapporten.